

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 1363489/1

בבית הדין הרבני הגדול ירושלים

לפני כבוד הדיינים:

הרב אליעזר איגרא, הרב שלמה שפירא, הרב מיכאל עמוס

המערער: פלוני

נגד

המשיבה: פלונית (ע"י ב"כ עו"ד ליטל יעקובוביץ)

הנדון: אייחוד המועד הקובע לאיזון משאבים בשל 'קרע' כל עוד אינו קרע בלתי-הפיך והמתקיים ברובד האישי והכלכלי גם יחד

פסק דין

לפני בית הדין מונח ערעורו של הבעל על החלטת בית הדין¹ לקבוע את מועד הקרע לעניין איזון משאבים, ליום כ"ד באלול התשפ"א (1.9.21), המועד שבו הגישה האישה – המשיבה בקשה ליישוב סכסוך. הדבר נקבע בהחלטת בית הדין מיום י"ב באדר א' התשפ"ב (13.2.22), היא ההחלטה המעורערת לפנינו, שזו לשונה השייכת לענייננו:

בדבר מועד הקרע:

הבעל הצהיר גם בדיון וגם בבקשתו מתאריך 2.2.22 כי יש לקבוע לשנת 2015, אך מעבר לכך שלא ציין תאריך ממוקד, הוא גם לא נימק באופן כלשהו את עמדתו, משכך אי אפשר לקבל את עמדתו.

לאחר העיון בית הדין מחליט [...]

ד. מועד הקרע נקבע כבקשת האישה לתאריך 1.9.21.

תחילה נקדים את העובדות בקצרה:

הצדדים נישאו בשנת התש"ן (1990). לצדדים שלוש בנות בוגרות, שתיים מהן נשואות.

האישה הגישה בקשה ליישוב סכסוך לראשונה בשנת התשע"ט (2018), בשנייה בשנת התש"ף (2020) ובשלישית בשנת התשפ"א (2021), בינתיים נעשו ניסיונות לשלום בית שלא צלחו. עם סגירת תיק יישוב הסכסוך בפעם השלישית הגישה האישה תביעת גירושין שבה נכרכו כל העניינים שבין הצדדים, לאחר מכן הגיש הבעל תביעה לשלום בית.

בדיון הראשון שנערך בבית הדין ביום ט"ו בשבט התשפ"ב (17.1.22) התברר שהצדדים גרים בחדרים נפרדים כשנה. האישה גוללה את פרשת נישואיהם מראות עיניה, ואין כאן מקום להאריך מפני שעניין זה אינו מעניינה של החלטה זו. האישה אמרה שלאור ההשפלות שהיא סובלת שנים ולאחר ניסיונות רבים לשלום בית, אין היא מוכנה לניסיון נוסף והיא נחרצת להתגרש. הבעל טען

¹ בית הדין הרבני האזורי פתח תקווה, בהרכב הדיינים: הרב אברהם מייזלס – אב"ד, הרב בנימין לסרי והרב נחמיה נשר

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

שעדיין הוא רוצה בשלום בית ושיש אפשרות לשלום בית, אף שלא הכחיש את הבעיות שביניהם – בעיקר משנת 2015, עת עזבו הבנות את הבית. הבעל תלה את הבעיות בגורמים שונים, אך לא בעצמו או במעשיו. גם בעניינים אלו אין מקום להאריך. הבעל לא היה מיוצג, כפי שלא היה מיוצג לפניו, ובית הדין האזורי הציע לו לקחת ייצוג, אך הבעל סירב ולא קיבל את הצעת ועצת בית הדין. בית הדין דחה את בקשות הבעל לשלוח את הצדדים לגישור נוסף.

בעת הדיון בבית הדין האזורי הובהר המתווה שאליו הולכים הצדדים, וכלשון הפרוטוקול:

בית הדין: לגבי הדירה ניתן צו פירוק שיתוף לגבי כל הזכויות הצבורות ילכו לאקטואריה ונלך לאיזון [...]

בית הדין: זה המתווה הרכושי: כל הזכויות והכספים שנצברו במהלך הנישואין מתחלקים בחלקים שווים לפי חוק יחסי ממון.

הבעל: במידה ובדיון הוכחות יתברר שהיא מורדת הרי זה מתנה.

בית הדין: בשביל זה צריך עורך דין – לתת עכשו שיעור אקדמי או הלכתי איך זה עובד - בשביל זה צריך עורך דין.

הבעל: אני מבקש ארכה כלשהי כדי שמישהו ייצג אותי.

בית הדין: בית הדין ממליץ לצדדים להתגרש לגבי הדירה יש צו פירוק שיתוף לגבי יתר הזכויות אנחנו נמנה אקטואר. אתה רוצה שנמתין ארבעה-עשר יום? אנחנו מסכימים, שתוכל להתייעץ עם עורך דין [...]

בית הדין: מה מועד הקרע?

ב"כ האישה: הגשת הבקשה האחרונה ליישוב סכסוך.

בית הדין: בתוך עשרה ימים תגישו לנו נייר עמדה מה מועד הקרע. יש להגיש עמדה מנומקת.

הבעל: אני מבקש לא לתפוס אותי על המילה אבל יש מסמכים שמאז 2015 היה שם עניין שכבר הפסקנו ויש לזה הוכחות אובייקטיביות משהו בתקופה הזו [...]

בית הדין: ניתן ארבעה-עשר יום לצורך הגשת מועד הקרע. נייר עמדה של עמוד אחד.

הבעל: אני מבקש איזה הערכת זמנים לדבר.

בית הדין: אם הולכים על מתווה שמתגרשים והולכים על פירוק שיתוף בבית ועל חלוקת זכויות לא יהיה צורך בדיונים, אלא אם כן תעמדו על הצורך בדיון הוכחות.

הבעל: אם היא הצהירה שאם יש גירושין בקרוב והיא מוותרת על הכתובה נשאר לנו רק עניין הרכוש?

בית הדין: כן.

בסופו של הדיון הוציא בית הדין את פסק דינו בהתאם לאמור לעיל וכדלהלן:

בהתאם לאמור בדיון שהתקיים בתאריך 17.1.22 בית הדין פוסק:

א. בית הדין ממליץ לצדדים להתגרש בהקדם בכפוף להפרדת המגורים.

ב. במידה ומי מהצדדים יעזוב את דירת המגורים לצמיתות לצורך ביצוע הגט, יודיעו לבית הדין וייקבע מועד לסידור גט.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

- ג. האישה מסכימה לוותר על כתובתה, באם יסודר גט בהקדם.
- ד. ככל שהבעל יעמוד על סירובו בעניין הגירושין עליו להודיע מייד לבית הדין וייקבע מועד להוכחות. לא תישמע טענה לחוסר ייצוג.
- ה. ניתן בזה צו לפירוק שיתוף בדירת הצדדים המצויה ב[...]
- ו. על הצדדים להודיע לבית הדין בתוך שבעה ימים על אופן ביצוע פירוק השיתוף בדירתם, אם קיים רצון מאחד הצדדים לרכוש את חלקו של השני, או שהם מעוניינים להוציא את הדירה למכירה לצד ג'.
- ז. באשר לאיזון זכויות הצדדים שנצברו במהלך חייהם המשותפים, על כל אחד מהצדדים להמציא לבית הדין בתוך ארבעה עשר יום נייר עמדה על פני עמוד אחד בעניין מועד הקרע.

האישה הגישה את עמדתה בעניין מועד הקרע וכפי שאמרה בדיון, הבעל לא הגיש כל עמדה, ובית הדין בהחלטתו הבהיר שללא תגובה ייקבע מועד הקרע כדרישת האישה. בעקבות כך הגיש הבעל את עמדתו שבה חזר על אמירתו בדיון, אך ללא נימוקים. בית הדין קבע את מועד הקרע ליום הגשת הבקשה ליישוב סכסוך כאמור בהחלטה המעורערת מיום י"ב באדר א' התשפ"ב (13.2.22).

הבעל הגיש בקשות נוספות לשינוי מועד הקרע. בבקשותיו לא העלה נימוקים כלשהם להקדמת מועד הקרע, אך מדבריו לפנינו ובבית דין קמא עולה שבשנת 2015, עם עזיבת הבנות את הבית העמיק הקרע בין הצדדים. הבעל לא הביא אפילו בדל ראיה שנוצר אז קרע בלתי הפיך, המאפשר את הקדמת מועד הקרע. הבעל מתעקש שלא להיוועץ בעורך דין כדי להגיש בקשות שיש להן בסיס משפטי, אם מכיון שהוא יודע שאין בסיס משפטי לטענותיו (ואולי התייעץ ונודע לו שאין לו טענות משפטיות לדרישתו) ואם מטעמים אחרים שמגמתם אולי לגרור ולמשוך את הסכסוך ולא לאפשר את פתרונו.

ביום י' באדר ב' התשפ"ב (13.3.22) ניתנה החלטת בית הדין כדלהלן:

התקבלה בקשת הבעל לשינוי ההחלטה מתאריך 13.2.22 בדבר מועד הקרע. לאחר העיון בבקשה ובפרט לאור דברי הבעל בדיון מתאריך 17.1.22 בדבר מערכת היחסים הטובה ששררה בין הצדדים תמיד לטענתו, אין מקום לשינוי מועד הקרע.

בית הדין מחליט:

הבקשה לשינוי מועד הקרע נדחת.

ביום כ"ח באדר ב' התשפ"ב (31.3.22) נערך דיון להוכחת עילות האישה לגירושין. גם בדיון זה אמר הבעל שעדיין הוא רוצה בשלום בית. בהחלטה שניתנה אחרי הדיון חזר בית הדין על החלטתו לגבי מועד הקרע.

על ההחלטה של קביעת מועד הקרע מוגש כאמור ערעורו של הבעל, הבעל בערעורו ובכתבי הטענות מעלה טענות מן הגורן ומן היקב בשלל נושאים ומצטט פסקי דין בדבר אפשרות הקדמת מועד הקרע, אך אין הוא נותן נימוק מדוע בעניינינו, יש מקום להקדים מועד הקרע.

יש להוסיף שבית הדין האזורי לא נימק לפרטי פרטים מדוע אין להקדים את המועד, אך בהחלטתו מיום י' באדר ב' התשפ"ב (13.3.22) הסביר את טעם הדבר ברצון הבעל בשלום בית גם אחרי הגשת הבקשה ליישוב סכסוך, המורה שלהבנתו לא כלו כל הקיצין, טענה שנטענה גם בדיון האחרון.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

בין כך ובין כך אין אנו יכולים להתעלם ממעשי הבעל, המנסה ולצערנו גם מצליח לגרור ההליכים בתיק: הבעל לא רוצה למסור כתובת דואר אלקטרוני כדי שהחלטות בית הדין ידוורו אליו באופן יעיל וזמין, כדי שיוכל להשתמש בתירוץ שהחלטות לא הגיעו אליו. מטעם זה חייבנו את הבעל למסור כתובת כזו; עיון בתיק בית הדין קמא מורה שהבעל גורר את רגליו ולא מוסר מסמכים לאקטואר; הבעל גם לא העביר לאישה את הסכום שקבע בית הדין כדי שהאישה תוכל לעזוב את הבית ויתאפשר, הלכתית, סידור הגט (מטעם זה לא סודר גט במועד הדיון לפנינו); הבעל לא מסתייע בעורך דין – או מפני שהוא חושב שהוא מבין בעניינים אלו על פי שיטוט באינטרנט, או מפני שהוא מקבל ייעוץ ממומחה משפטי שאין הוא מעוניין שייצגנו – בין כך ובין כך ניסיונו של הבעל לטעון טיעונים משפטיים שאין להם בסיס מאריך את ההליכים בתיק, וקשה לנו לקבוע שהדברים נעשים בתום-לב, ובין כך ובין כך חובה היה על הבעל להיוועץ במומחה משפטי לפני הגישו את הערעור, ואם לא עשה כן – עליו לשאת בהוצאות שנגרמו לאישה בגין הגשת הערעור והתמשכות ההליכים.

אף שנימוקי בית הדין ברורים, אין ספק שבית הדין קיצר בדבריו. ייתכן שמן הראוי היה שיאריך ויברר יותר, אך על כל פנים לא היה מקום להגשת הערעור וכפי שיבואר.

נסביר קמעא את התנהלות רשות שיפוטית בקביעת מועד הקרע:

חוק יחסי ממון בין בני זוג, תשל"ג – 1973, קובע את מועד איזון המשאבים, למועד התרת הנישואין כאמור בסעיף 5(א) לחוק:

עם התרת הנישואין או עם פקיעת הנישואין עקב מותו של בן זוג (בחוק זה – פקיעת הנישואין) זכאי כל אחד מבני הזוג למחצית שוויים של כלל נכסי בני הזוג [...]

זוהי ברירת המחדל שקבע המחוקק בעת חקיקתו של החוק לראשונה.

לאחר שנים מספר, בשנת התשס"ט (2008), משהתברר שברירת מחדל זו גורמת לחוסר צדק מסיבות שונות, כשלפעמים אחד מן הצדדים מעכב את סידור הגט כדי להמשיך להחזיק בנכסים ולמנוע את פירוק השיתוף, ולפעמים אין מקום לדחות את איזון משאבים לאור הקורה בין בני הזוג, שכבר אין הם בני זוג, למרות מעמדם הרשמי, נקבע במסגרת תיקון 4 לחוק, סעיף 5א – סעיף המאפשר את איזון המשאבים עוד לפני סידור הגט כדלהלן:

5א. (א) הזכות לאיזון משאבים לפי סעיף 5 תהיה לכל אחד מבני הזוג אף בטרם פקיעת הנישואין אם הוגשה בקשה לביצועו של הסדר איזון משאבים לפי פרק זה והתקיים אחד מהתנאים המפורטים להלן:

(1) חלפה שנה מיום שנפתח אחד מההליכים האלה:

(א) הליך להתרת נישואין;

(ב) תביעה לחלוקת רכוש בין בני הזוג, לרבות תביעה לפירוק שיתוף במקרקעין המשותפים לבני הזוג לפי חוק המקרקעין, התשכ"ט – 1969, תביעה לפסק דין הצהרתי בדבר זכויות בני הזוג ברכוש, בקשה לביצוע הסדר איזון משאבים לפי פרק זה או בקשה לפי סעיף 11;

(2) קיים קרע בין בני הזוג או שבני הזוג חיים בנפרד אף אם תחת קורת גג אחת במשך תקופה מצטברת של תשעה חודשים לפחות מתוך תקופה רצופה של שנה; בית המשפט או בית הדין רשאי לקצר

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

את התקופה האמורה בפסקה זו אם ניתנה החלטה שיפוטית המעידה על קיומו של קרע בין בני הזוג.

בדברי ההסבר לחקיקתו של סעיף זה נכתב:

[...] ניתן יהיה להקדים את מועד איזון המשאבים בהתקיים אחד משני התנאים שעניינם פתיחת הליך משפטי המתנהל במשך תקופה של שנה לפחות או קיומו של קרע בין בני הזוג או היותם חיים בנפרד במשך תקופה כמפורט לעיל, והכל אם ניתנה קביעה של בית דין דתי בדבר הסיכוי לשלום בית חובת בני הזוג להתגרש או שניתן היתר נישואין כאמור לעיל.

עם זאת מוצע לקבוע כי אם בית הדין הדתי לא החליט כאמור בתוך תקופה של שנה ניתן יהיה להפעיל את הסדר איזון המשאבים אף בהעדר החלטה כאמור ואולם לבית הדין הדתי סמכות להאריך את התקופה בשלושה חודשים נוספים [...]

2. מוצע להסמיך את הערכאה המוסמכת להחיל את הסדר איזון המשאבים גם בחלוף תקופות קצרות מאלה שנקבעו בכל אחד מהתנאים המפורטים לעיל, אם קיימת תשתית ראייתית לאלימות בין בני הזוג. במקרים שבהם חומרת מעשי האלימות בין בני הזוג כשלעצמה תעיד שחיהם המשותפים הגיעו לקיצם, הערכאה המוסמכת תהיה רשאית לראות בכך עילה עצמאית להקדמת מועד איזון המשאבים.

דברי ההסבר לסעיף 5 וניסוחו מורים על הזכות והאפשרות להקדמת מועד האיזון אף ללא גירושין, התנאי שהיה טמון בסעיף 5 המקורי.

החריגה כאמור תהיה באחד משלושה מקרים:

א. חלפה שנה מאז שנפתח הליך שיפוטי והוגשה תביעת גירושין או תביעה לחלוקת רכוש;
ב. קיים קרע של לפחות תשעה חודשים מתוך שנה, ואחרי קביעת בית הדין שאין סיכויים לשלום בית; ג. יש ראייה לאלימות בין בני הזוג באופן שחומרת מעשה האלימות מורה על קרע בלתי הפיך.

לשון החוק וההסבר שניתן לו מורים שקרע בלתי-הפיך מהווה כשלעצמו עילה להקדמת מועד האיזון. עם זאת מניסוחו של סעיף זה כשלעצמו יש מקום לפרש שאם נפתח הליך שיפוטי, אף אם לא עברה שנה מעת פתיחתו, אך נטען על קרע בלתי-הפיך, כפי שקבע המחוקק, או שנעשה מעשה אלימות המורה על קרע שכזה – רשאית הרשות השיפוטית לתת החלטה המורה על פירוק שיתוף באופן מיידי. הדבר אמור להיעשות כמובן אחרי הגשת תביעה לאיזון משאבים, שהרי ללא תביעה אין מקום להתערבותה של הרשות השיפוטית.

סעיף זה מאפשר עריכת איזון במועד מוקדם לגירושין. אך מסעיף זה עדיין לא ניתן להוכיח על סמכות לקבוע מועד איזון משאבים במועד קרע, אם מועד זה חל לפני הגשת התביעה, ובוודאי אם הוא חל שנים רבות לפני הגשתה.

בנוסף לסעיף 5 האמור, נקבעה במועד זה, בשנת התשס"ט (2008) במסגרת תיקון 4 לחוק, אפשרות נוספת לחריגה מסעיף 5: **בסעיף 8** נקבעה סמכות הערכאה השיפוטית לסטות מקביעת המחוקק, בין לעניין מסת הנכסים שתאוזן ובין לעניין המועד שבו נצברו הנכסים הראויים לאיזון (לאו דוקא מה שנצבר בין הנישואין לגירושין), כדלהלן:

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ראה בית המשפט או בית הדין נסיבות מיוחדות המצדיקות זאת, רשאי הוא, לבקשת אחד מבני הזוג – אם לא נפסק בדבר יחסי הממון בפסק דין להתרת נישואין – לעשות אחת או יותר מאלה במסגרת איזון המשאבים:

- (1) לקבוע נכסים נוספים על המפורטים בסעיף 5 ששוויים לא יאוזן בין בני הזוג;
- (2) לקבוע שאיזון שווי הנכסים, כולם או מקצתם, לא יהיה מחצה על מחצה, אלא לפי יחס אחר שיקבע בהתחשב, בין השאר, בנכסים עתידיים, לרבות בכושר ההשתכרות של כל אחד מבני הזוג;
- (3) לקבוע שאיזון שווי הנכסים, כולם או מקצתם, לא יהיה לפי שוויים במועד איזון המשאבים, אלא לפי שוויים במועד מוקדם יותר שיקבע;
- (4) לקבוע שאיזון המשאבים לא יתייחס לנכסים שהיו לבני הזוג במועד איזון המשאבים אלא לנכסים שהיו להם במועד מוקדם יותר שיקבע.

על פי דברי ההסבר להצעת חוק יחסי ממון בין בני זוג, תשכ"ט – 1969 (ה"ח התשכ"ט, עמ' 332), מטרתו של סעיף 8 – אשר בנוסחו המוקדם בהצעת החוק היה סעיף 10 – היא למנוע חלוקה שוויונית שאינה צודקת:

הוראות הסעיפים 7 עד 9 להצעת החוק מותאמות לכוונה המשוערת של רוב בני זוג ולמקרים הנורמליים של חיי נישואין הרמוניים וממושכים. אך המציאות אינה פשוטה וסטנדרטית כל כך, ויתכנו מקרים שבהם ההסדר הכללי יביא לידי תוצאות בלתי צודקות ושנסיבותיהם המיוחדות מחייבות סטייה מן הנורמה. הסעיף המוצע בא להקנות לבית המשפט את הסמכות להתחשב בנסיבות מיוחדות כאלה, כגון פגיעת הנישואין אחרי תקופה מינימלית של קיומם, פירוק החיים המשותפים של בני הזוג עוד לפני פגיעת הנישואין וכיוצא באלה. הסמכות הזאת מנוסחת בצורה רחבה למדי כדי לאפשר עשיית צדק בין הצדדים בכל מקרה ומקרה.

כלומר: הסדר איזון המשאבים הקבוע בחוק יחסי ממון מתבסס על ההנחה כי כאשר ישנם נישואין הרמוניים כוונתם של רוב בני הזוג היא להתחלק בשווה בכלל זכויות בני הזוג, שיתוף שיבוא לידי ביטוי בחלוקת הנכסים בעת פגיעת הנישואין. אלא שישנם מקרים שבהם ייחוס כוונה שכזו לבני הזוג יחטא לאמת ולצדק. כדי שלא להחיל את הסדר איזון המשאבים באופן דיכוטומי על כלל הזוגות בלי להתחשב בנסיבותיהם של מקרים ייחודיים, דבר שעלול להביא לחלוקה בלתי צודקת, הסמיך סעיף 8 את הערכאה השיפוטית להתחשב בכוונת הצדדים במקרים מיוחדים אשר בהם אי אפשר ליחס לבני הזוג כוונה משוערת לחלוקה שווה בנכסים. מטרתו של סעיף 8 למנוע כפיית חלוקה שווה על בני זוג במקום שבו החלוקה מחצה על מחצה תהיה בלתי צודקת ולא הוגנת, כגון כאשר אי אפשר לייחס לבני הזוג כוונה לשיתוף.

סעיף 8 ובעיקר תתיסעיפים (3) ו-(4) מאפשרים לרשות שיפוטית להקדים את המועד האחרון שעד אליו נצברו נכסים שיבואו בכלל איזון המשאבים, למועד מוקדם אף לפתיחת ההליך השיפוטי ועל אף פתיחת הליך זה אחרי זמן, ואפילו זמן רב.

ואף שעל פי דין תורה תביעה תהיה בדרך כלל על קבלת או מניעת זכויות רק מפתיחתה ואילך ולא על מועדים קודמים, כגון תביעת מזונות שהיא תמיד על מזונות מכאן ולהבא ולא על מזונות העבר, שכל עוד לא הוגשה תביעה אמרינן שוויתר על זכותו – באיזון משאבים יהיה הדין שונה. וטעמו של דבר הוא על פי מה שכבר ביארנו בכמה פסקי דין:

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

חוק יחסי ממון, שלא כהלכת השיתוף, אינו מקנה זכויות לבן זוג בנכסי הצד השני במהלך הנישואין. עם זאת החוק מקנה שיתוף רעיוני נדחה לעת פירוד, שאז יישומו נכסי כל אחד מיחידים הצדדים וייערך איזון ביניהם. משטר יחסי הממון החל על בני הזוג הוא כזה שבמשך הנישואין חלה הפרדה בין נכסי בני הזוג בהתאם לדיני הקניין, ואילו עם פקיעת הנישואין קם בין בני הזוג חיוב אובליגטורי לאזן ביניהם את שוויים של נכסיהם (ע"א 1915/91 יעקובי נ' יעקובי, פ"ד מט (3) 529, 550 (1995)). דין זה דומה לשני אנשים שעשו שותפות באופן שכל אחד מהם יפעל וירוויח, או שאחד יפעל וירוויח והשני יעשה פעולות כל שהן למענו, ובהגיע העת שנקבעה לגמר השותפות, יחולק מה שנצבר, או בעין או בתשלום שווה כסף, דבר זה הוא שותפות רעיונית ועל פי מה שכללנו וביארנו, ואין כאן מקום להאריך.

ומעתה, אם יתברר שהשותפות הרעיונית בין בני הזוג פסקה זמן רב לפני הגשת תביעה, בין תביעת גירושין ובין תביעה רכושית, ההיגיון אומר שיש להקדים את מועד האיזון, שהרי כאמור הרעיון העומד בבסיסו של החוק הוא שותפות נדחית, כששני הצדדים עושים מאמץ משותף – כל אחד על פי יכולתו וכישוריו לטובת הבית המשותף. משכך, משפקעה הנהגה זו ונוצר קרע, וכל אחד מיחידים הצדדים אינו עושה למען שניהם אלא למען עצמו בלבד – אין מקום להתייחס אליהם כשותפים רעיוניים ואין לאזן את מה שנצבר ממועד חדלות המאמץ המשותף עד לגירושין בפועל.

ברור שאף לפי סעיף 8 לחוק נצרכים קביעות עובדתיות ונימוקים משפטיים להקדמת מועד האיזון, שלא כבביררת המחדל שבסעיף 5 לחוק. מכל מקום סעיף 8 הוא הבסיס המשפטי להקדמת מועד האיזון למועד שבו נוצר קרע בלתי הפיך בין בני הזוג. קרע זה, שאינו הפיך, אמור להיות בהצטרף שני נדבכים: קרע במובן האישי, מגורים בחדרים נפרדים או הפסקת קיום חיי אישות, וקרע כלכלי, הפסקת קיום משק בית משותף. קרע שיהיה רק באחד משני עניינים אלו, לא יהיה לכאורה מועד קרע בלתי הפיך, המצדיק הקדמת מועד האיזון.

כאמור סעיף 8 לחוק מאפשר לרשות שיפוטית לבצע את איזון המשאבים בין הצדדים באופן הוגן ומתוך גמישות והתחשבות בשיקולים של צדק והוגנות (בג"ץ 4178/04 פלוני נ' בית הדין הרבני הגדול לערעורים (פורסם באתר "נבו"); בג"ץ 8928/06 פלונית נ' בית הדין הרבני הגדול לערעורים (פורסם באתר "נבו"); עמ"מ 485/09 פלוני (לא פורסם)). ברם המחוקק לא קבע קריטריונים ברורים ליישומו של סעיף 8. הנסיבות המיוחדות המצדיקות סטייה מאיזון המשאבים הרגיל נתונות לשיקול דעת הרשות השיפוטית. אך כבר נקבע בפסיקה זה מכבר כי השימוש בסעיף 8 יעשה בזהירות ובמשורה ולאחר שבית המשפט בחן את מכלול נסיבותיו של כל מקרה לגופו (בג"ץ 4178/04, שם).

ננסה להבהיר כמה עקרונות שאותם תשקול הרשות השיפוטית בכואה להכריע בעניין זה של הקדמת מועד האיזון:

אף אם החל סכסוך בין הצדדים סכסוך שבסופו הביא לגירושין, מועד תחילתו – התגלע הריב – אינו מועד קרע, שהרי ניתן לעצור את התהליך ואף להשיב הגלגל אחורה. גם אם ייטען שאחד הצדדים מתחיל לתכנן את הגירושין, ואף אם יוכח כן, ודאי שלא כל תכנון ומחשבה על גירושין מהווים קרע, ובוודאי במקום שלא הוכח שאכן כך נעשה. במקרים שכאלו לא בהכרח יוקדם מועד הקרע למועד התכנון והכוונה לגירושין, שהרי תהליך כזה, כאמור, הוא הפיך ותלוי בהתפתחות מערכת היחסים, בהתנהגות המתכנן ומנגד בהתנהגותו של הצד השני.

כמו כן איפכא: אם נוצר קרע איש וכלכלי בין בני זוג, אף אם הם מתגוררים תחת קורת גג אחת ואף בחדר אחד, אין באי הגשת תביעת גירושין או מאידך גיסא תביעת שלום בית כדי להוכיח שהקרע עדיין הפיך. הגשת התביעה או אייגשתה תלויה בגורמים רבים, לפעמים אדם נמנע

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

מהגשת התביעה מפני שאין הוא בטוח שיוכל לזכות בה, לפעמים אין לו את הכוח הנפשי לניהול קרב משפטי ולפעמים המצב המשפטי החוקי לא מעלה ולא מוריד לגביו, ולכן, למרות הקרע הבלתי־הפיך, הוא בוחר ב'שב ואל תעשה', ואין זה משנה את המצב האובייקטיבי, שהקרע בלתי־הפיך וכל אחד מהצדדים מנהל את ענייניו לצורך עצמו ולא לצורך הבית המשותף.

כמו כן לא תמיד יש לראות את יום עזיבת אחד הצדדים את דירת הצדדים כיום הקרע, שהרי לפעמים עזיבה זמנית מתוך מצוקה ועל מנת לחזור הופכת לאחר זמן בנסיבות העניין לעזיבה קבועה, שהיא הקרע. מאידך גיסא, עיכוב מתן הגט בטענת שלום בית אינו ראיה שהקרע הפיך, ובעיקר כשבמקביל נעשות פעולות המורות שאין רצון בחיים משותפים כגון מניעה מהצד השני לחזור לביתו.

יש להוסיף שפעמים רבות, וכנראה ברוב המקרים, התחלת מערכת יחסים עם בן זוג אחר, מורה על קרע בלתי־הפיך, לא רק מהפן ההלכתי, שהאישה נאסרת על הבעל ומהצד השני האיש נמאס על האישה מחמת בגידתו, אלא: מכיוון שעניין הבגידה גם בקרב מי שאינם שומרים תורה ומצוות נחשב פסול ולא ראוי מוסרית – מי שעושה מעשה שכזה, ברוב המקרים, מגלה את צפונות ליבו, שהוא ניתק רגשית ומעשית מבן זוגו. במקרה כזה ייקבע מועד הקרע, לא בתור עונש על בגידה, אלא מחמת ההוכחה שבמעשה.

אכן על פי פסיקת בית המשפט העליון:

נטישת הבית או בגידה עשויות ליצור קרע בין בני הזוג ובדרך זו לשים קץ לשיתוף, אך אין נענשים עליהן למפרע על ידי נטילת הזכויות ברכוש המשותף.

(ע"א 264/77 דרור נ' דרור, פ"ד לב(1) 829 (1978))

בפסיקה מאוחרת יותר נקבע כי בגידת אחד מבני הזוג בתקופת הנישואין אינה בבחינת "נסיבות מיוחדות" לפי סעיף 8 לחוק יחסי ממון, המצדיקות סטייה מכלל איזון הנכסים השווה הקבוע בחוק (בג"ץ 8928/06 פלונית נ' בית הדין הרבני הגדול לערעורים בירושלים, סג(1) 271 (2008)).

יש לציין שבתיק בג"ץ 4602/13 ר 9780/17 פלונית נ' בית הדין הרבני האזורי בחיפה (18.11.18) ציין השופט עמית (שהיה בדעת המיעוט בפסק דין זה, וסבר שקיימת אף כוונת שיתוף ספציפי אף באישה בוגדת) דברים אלו:

איני בא לומר כי לנושא הבגידה לא יכולה להיות אף פעם השלכה בסכסוך הרכושי בין בני זוג, אולם בחינת הדברים צריכה להיעשות באספקלריה של הדין האזרחי לצורך בחינת השאלה אם יש מקום להחיל את חזקת השיתוף או את השיתוף הספציפי בנכס. כך, אינני שולל כי ייתכנו מקרים בהם בגידה ממושכת תעיד על העדר שיתוף בין בני הזוג (ראו בג"ץ 3995/00 פלונית נ' בית הדין הרבני הגדול, פ"ד נו(6) 883 (2002)) [...] בשורה ארוכה של פסקי דין נקבע כי בגידה עשויה לשים קץ לשיתוף "אך אין נענשים עליהן למפרע על ידי נטילת הזכויות ברכוש המשותף".

והוא הדין גם שאין בהיות אחד הצדדים חפץ בשלום בית והצד השני בגירושין כדי לקבוע שאין עדיין קרע בלתי־הפיך. גם אם על פי ההלכה צודקת התביעה לשלום בית ואין מקום לחייב בגירושין, קביעת מועד הקרע היא על פי החוק האזרחי, ובהתאם למציאות הנפרשת לפני הרשות השיפוטית והבנתה אם הקרע הוא בלתי־הפיך וברור שהצדדים לא יחזרו זה לזו, אף אם לא ניתן הלכתית לחייב או להביא לגירושין. כמו כן מראית עין של שלום בית, כגון השתתפות ושותפות בשמחה משפחתית ובארועים דומים – לא בהכרח שתהיה ראיה שלא כלו כל הקיצין ושהקרע

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

עדיין הפיך – האדם הסביר לא יפגע בצדדים שלישיים ואף בכך זוגו ללא צורך, אף אם הקרע כבר מוחלט, ויעדיף שלא 'לכבס את כביסתם המלוכלכת' בציבור.

סוף דבר: הדברים צריכים להיבחן בכל מקרה ומקרה לגופו בדקדוק רב ואין ללמוד ממקרה אחד לאחר.

לאור המצב המשפטי שביארנו: לאחר שהוסף לחוק סעיף 8, המאפשר חריגה מסעיף 5 לחוק – הסעיף המורה על מועד הגירושין כמועד האולטימטיבי לאיזון, כמעט שלא מצינו כיום שהרשויות השיפוטיות קובעות את מועד האיזון בעת הגירושין, ככוונתו הראשונית של המחוקק שהובעה בסעיף 5 לחוק, עת חוקק. בפועל קובעים את מועד האיזון לעת הגשת הבקשה ליישוב סכסוך כשהיא מסתיימת בגירושין או למועד הגשת התביעות, מפני שכיום בדרך כלל הפנייה לרשות שיפוטית מוכיחה במקרים רבים, ואולי אף ברוב המקרים, שהקרע אינו הפיך יותר – אף שגם הגשת תביעה אינה בהכרח ראייה מוחלטת לקרע בלתי-הפיך, שהרי ידוע לכל הבאים בשערי בית הדין שלפעמים עיקר מטרתה של הגשת התביעה היא לזעזע את הצד השני, שייטיב דרכיו, אם כי פעמים לא מועטות עצם הגשת התביעה – אף אם מתוך כוונה רק 'לצלצל בפעמוני אזעקה' – סופה שגורמת לקרע בלתי-הפיך. וכבר כתבנו בזה במקום אחר, ואין כאן מקום להאריך.

נוסיף ונאמר: כפי שביארנו, סעיף 5(א) לחוק מורה כי הזכות לאיזון משאבים לפי סעיף 5 תהיה לכל אחד מבני הזוג אף בטרם פקיעת הנישואין, בהתקיים נסיבות מסוימות, ובין השאר במקרה שבו קיים קרע בין בני הזוג. בדברי ההסבר להצעת החוק (תיקון מס' 4 – הקדמת המועד לאיזון המשאבים) נאמר בהקשר זה כי לעיתים בני זוג חיים בנפרד גם אם הם מתגוררים תחת קורת גג אחת ולכן הושם הדגש על ניהול אורח חיים נפרד (הצעות חוק – הכנסת 163, כ"ג בתמוז התשס"ז, 9.7.2007).

דבר זה מלמד שהמחוקק ביקש לאמץ מבחן מהותי המתמקד בטיב הקשר בין בני הזוג וייחס משקל משמעותי לקיום חיי זוגיות – אורח חיים תקין ושלווה בין בני הזוג, לעומת מבחן טכני של מועד הגירושין או חיים תחת קורת גג אחת. ולכן קבע שבהעדרם של חיי זוגיות במשך תקופה של תשעה חודשים מתוך שנה, זכאי כל אחד מהם לאיזון המשאבים.

הדברים באו לידי ביטוי אף בפסיקות בתי המשפט בנושא. למשל, בתמ"ש 3591/02 נקבע:

בתי המשפט בפסיקותיהם החלו לגבש כללים לגבי הנסיבות בהם יוקדם מועד הקרע ויקבע בנקודת זמן המוקדמת למועד פקיעת הנישואין. כך נקבע שעל בית המשפט לבחון בין השאר מתי חל שבר בלתי-ניתן לאיחוי ביחסי הצדדים או מתי הגיעו הנישואין לסיומם "דה פקטו" [...] האם החל להתפתח קשר זוגי בין מי מבני הזוג עם צד שלישי המלמד על ריקון חיי הנישואין מתוכן וכיוצא בזה [...]

כך גם בתמ"ש 3011/07:

נראה אם כן כי המחוקק ביקש לאמץ מבחן מהותי המתמקד בטיב הקשר בין בני הזוג וייחס משקל משמעותי לקיום חיי זוגיות – אורח חיים תקין ושלווה בין בני הזוג, לעומת מבחן טכני של מועד הגירושין או חיים תחת קורת גג אחת.

כאמור הפעלת המבחן המהותי עוגנה בחקיקה. סעיף 8 לחוק קובע כי לערכאה שיפוטית יש סמכות לקבוע שאיזון שווי הנכסים, כולם או מקצתם, לא יהיה לפי שוויים במועד איזון המשאבים, אלא לפי שוויים במועד מוקדם יותר שיקבע.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

כך אמר בית המשפט העליון (בג"ץ 2642/08 פלונית נ' כבוד בית הדין הרבני הגדול לערעורים בירושלים) ביחס לסמכות האמורה בסעיף 8:

בהקשר לסעיף 8 לחוק יחסי ממון קבע בית הדין האזורי כי אכן "ברירת המחדל" היא שמועד האיזון הוא מועד הגירושיין אלא שיש חריגים לכך ו"כל ענין וענין נדון בפני עצמו ולא הרי קרע זה כהרי קרע זה". עמדה זו עולה בקנה אחד עם הפרשנות שניתנה לסעיף 8 בבית משפט זה לפיה "סעיף 8 מאפשר גמישות רבה אשר נותנת בידי הערכאה השיפוטית כלים לאזן את הנכסים בין הצדדים באופן הוגן, תוך לקיחה בחשבון של שיקולים כלכליים ואחרים" (בג"ץ 4178/04 פלונית נ' בית הדין הרבני לערעורים, פסקה 12) והשופט רובינשטיין אף קבע כי "בכל הנוגע להסדר איזון משאבים הותר המחוקק שיקול דעת נרחב לבית המשפט (סעיפים 8–6 לחוק יחסי ממון בין בני זוג, תשל"ג – 1973) "בע"מ 1681/04 פלונית נ' פלוני, פ"ד נט (4) 614, 619 ז (2005) [...]

הנה כי כן, בית משפט – ובענייננו בית הדין – רשאי בנסיבות מיוחדות המצדיקות זאת לקבוע מועד איזון מוקדם ממועד פקיעת הנישואין, כאשר כל מקרה נבחן לגופו.

בתי המשפט נטו לראות בעזיבת הבית על ידי אחד הצדדים את 'קו פרשת המים' במערכת היחסים שבין בני הזוג. כך כתב בית המשפט בנושא זה (ע"א 809/90 לידאי נ' לידאי פ"ד מו(1) 602, 614):

ברבים מן המקרים, הפירוד הממשי שבו עוזב אחד הצדדים את הבית הוא המעיד על קצה של כוונת השיתוף ברכוש. בדרך כלל מועד זה הוא המועד הקובע לצורך חלוקת הרכוש המשותף.

עם זאת כפי שכתבנו עזיבת הבית אינה בהכרח חזות הכול, שהרי כפי שביארנו לעיל לשון החוק מורה שאף במגורים תחת קורת גג אחת, יש לפעמים שהקרע בין הצדדים בלתי הפיך. מועד הקרע הוא נתון עובדתי שעל בית הדין מוטל לברר מתי הוא, ולא ניתן לשנותו באופן מלאכותי כדי להשיג תוצאה אחרת, גם אם בעיני בית הדין התוצאה הרצויה על ידו היא צודקת יותר – לצורך זה יש כלים אחרים.

לכן, אם כל האינדיקציות מצביעות באופן חד-משמעי על מועד הקרע במועד מסוים – לא קודם לזה ואף לא אחרי כן – שיקולי צדק לא היו יכולים להגדיר מועד קרע שונה ממועד הקרע האמיתי. שיקולי הצדק יכולים להוביל, בנסיבות מיוחדות המצדיקות זאת, לחלוקה לא שוויונית של המשאבים שנצברו ולפתרונות נוספים, אבל לא לשנות את המועד של הפסקת השיתוף בניגוד למציאות המוכחת.

אבל – ומן הכלל אל הפרט – במקרה שלפנינו המערער טוען לקביעת מועד הקרע בשנת 2015, מפני שאז הורעו היחסים בין הצדדים, אך לא הביא ראיה כלשהי על עומק הקרע באותו מועד.

יפה כתב בית הדין שדרישת המערער לשלום בית מורה שעל כל פנים מבחינתו לא היה קרע בלתי הפיך עד הגשת הבקשה האחרונה ליישוב סכסוך. מהחומר שבתיק עולה שגם המשיבה הייתה מוכנה ליישוב הסכסוך ולהשבת שלום הבית על כנו, אלא שהמערער במעשיו טרפד ניסיון זה – על פי טענות המשיבה יחסו הבוטה והלא-הוגן של המערער הביאה למסקנה שאין באפשרותה להמשיך בחיי הנישואין, וברי שלו היה הוא נשמע ל'פעמוני האזעקה' שלה והיה משנה את אורחותיו מערכת הנישואין הייתה ניתנת לתיקון והנישואין לא היו קורסים.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

משכך אין ספק שלא הוצגה לבית הדין ראיה כלשהי על קרע בלתי־הפיך. בנסיבות אלה אין ספק שמועד הקרע הוא עם הגשת הבקשה האחרונה ליישוב סכסוך, ולא הייתה בידי בית הדין אפשרות להשתמש בסעיף 8 לחוק ולהורות על הקדמת המועד הקובע לאיזון המשאבים.

פסק דין ומתן הוראות

לאור האמור לעיל בית הדין קובע:

- א. אנו דוחים את הערעור. מועד הקרע יהיה המועד שקבע בית הדין.
- ב. בית דיננו קורא לבית הדין האזורי לזרז את ההליכים שיאפשרו את הפרדת מגורי הצדדים וסידור גט פיטורין בהקדם האפשרי.
- ג. על בית הדין האזורי לזרז את הליך פירוק השיתוף בין הצדדים כדי לאפשר לכל אחד מהם להמשיך בחייו באופן מיטיב בנסיבות העניין.
- ד. מכיוון שלערעור לא הייתה עילה אמיתית, ובאפשרותו של המערער היה לדעת שאין לו עילה, המזכירות תעביר הערובה שהפקיד המערער למשיבה, כהוצאות משפט.
- ה. פסק הדין ניתן לפרסום בהשמטת שמות הצדדים.

ניתן ביום כ"ו בתמוז התשפ"ב (25.7.2022).

הרב מיכאל עמוס

הרב שלמה שפירא

הרב אליעזר איגרא

עותק זה עשוי להכיל שינויי ותיקוני עריכה